

אגרות מלכי רבנן

תשובות שקיבלתי
במשך למעלה משלושים שנה
מפוסקי וחכמי הדור
בהלכה ובחכמת ישראל

מלך שפירא

סקרנטון

תשע"ט

תוכן הענינים

דבר אל הקורא א

אורח חיים

- סימן א. ביטול מצות תפילין לפי שעה על מנת לזכות בהם
רבים - הרב אפרים גרינבלט ה
- סימן ב. נוסח התפילה לספרדי המתפלל בבית-כנסת אשכנזי -
הרב מרדכי אליהו ה
- סימן ג. סדרי עדיפויות בתפילה בציבור כאשר קשה לקבץ מנין -
הרב מרדכי אליהו ו
- סימן ד. בענין הנ"ל - הרב אברהם שפירא ז
- סימן ה. בענין הנ"ל - הרב מנשה קליין ח
- סימן ו. להתנועע בתפילה / רשות הרבים בזמן הזה / שינוי מנהגים
בין אשכנזים לספרדים / מיהו 'רב' - הרב משה מלכה ט
- סימן ז. האם הש"ץ יאמר בשחרית ברכת גאל ישראל בלחש -
הרב ישראל פסח פיינהנדר יא
- סימן ח. גדר שוטה לענין צירוף למנין / לחבול בחבירו כדי להציל
את עצמו / צורת גביית מס מהקהל - הרב מנחם חכם יג
- סימן ט. אחדות ישראל / תפילה כשנשים נמצאות בחדר -
הרב אפרים גרינבלט כב
- סימן י. מנהג מרוקו בברכות ובתפילות לנשים - הרב שלום משאש כג
- סימן יא. מנהג טוניסיה בברכות ובתפילות לנשים - הרב מאיר מאוזן כד
- סימן יב. מנהג סוריה בברכות ובתפילות לנשים - הרב משה בצרי כד
- סימן יג. איזה לימוד מחייב בברכת התורה - הרב נחום לאם כו

עריכה ועימוד

גרפיקה ודפוסה ע"י

מכון עלה זית

עריכת ספרים מהחל עד גמירא

alehzayis@gmail.com | 732.513.3466

FAX: 732.865.7002 | 732.514.7155

- סימן כט. אכילה בתשעה באב / בשיטת הגר"ח מבריסק על תעניות / פסיקת הלכה נגד השו"ע - הרב צבי שכטר נב
- סימן ל. הקמת סוכה במדרגות חרום / דרך פסיקת הלכה / הערה בענין חטאו של אדם הראשון - הרב אפרים גרינבלט נג
- סימן לא. בענין אתרוגים המוקפאים משנה לשנה, אם הם כשרים - הרב יצחק רצאבי נד
- סימן לב. מנהג מרוקו בקריאת המגילה לנשים - הרב דוד משאש נה
- סימן לג. בענין הנ"ל - הרב רפאל משה דלויה נט

יורה דעה

- סימן לד. מנהג סוריה בענין כשרות 'דג החרב' - הרב משה בצרי סג
- סימן לה. מכר בשר בחלב אם נאסרים הדמים / החזקת מניות בחברה המחללת שבת או מוכרת איסורים / המתנת שש שעות לאחר בליעת כדור העשוי מבשר - הרב אפרים גרינבלט סד
- סימן לו. בנידון ימין שהוא שמאל / איסור כניסה לכנסיה / פת עכו"ם / מצות ישוב ארץ ישראל / אכילה במלון של נכרים - הרב צבי שכטר סה
- סימן לז. אם מותר לעזור לנוצרים בבנין הכנסיה שלהם - הרב שלום משאש סו
- סימן לח. בענין הנ"ל - הרב יהודה הרצל הנקין ע
- סימן לט. אם מותר להזכיר שמו של אותו האיש, וכן שמו של יום אידם - הרב יצחק רצאבי פד
- סימן מ. איסור חוקות הגויים בלבישת גלימה לרב או לחזן (טאלאר) - הרב מנחם גיאת פו
- סימן מא. בזבוז כל ממונו לפיקוח נפש - הרב חיים רפפורט פז
- סימן מב. בהצעה לפטור מדם בתולים - הרב אליהו בנימין מאדאר צד

- סימן יד. עליית כופר לתורה בשעת הדחק - הרב יהודה הרצל הנקין כז
- סימן טו. אם מותר לתת עליה לתורה לאנשים שידועים שבאים על הזכור - הרב ישראל פסח פיינהנדלר לד
- סימן טז. הנמכת הקול בפרשת התוכחה / קריאת שם יששכר בשי"ן אחד - הרב אפרים גרינבלט לו
- סימן יז. ברכת 'הגומל' לנוסע במטוס - הרב אפרים גרינבלט לז
- סימן יח. הדלקת נרות שבת כשיש נורות חשמל / בהצעה לפטור מדם בתולים / האם תירס הוא קטניות / כשרות דג החרב - הרב דוב ליאור לח
- סימן יט. האם תירס הוא קטניות / הדלקת נרות שבת כשיש נורות חשמל / בהצעה לפטור דם בתולים - הרב יעקב אריאל לט
- סימן כ. האם נשים מוציאות גברים ידי חובת קידוש - הרב יהודה הרצל הנקין מא
- סימן כא. נתינת מתנה בשבת - הרב אפרים גרינבלט מד
- סימן כב. מוקצה במוצץ ובורר בבקבוק - הרב אפרים גרינבלט מו
- סימן כג. לעשות עניבה בס"ת בשבת - הרב אפרים גרינבלט מז
- סימן כד. חיישן המדליק אור על ידי תנועה בשבת - הרב אפרים גרינבלט מז
- סימן כה. הזמנת יהודי שאינו שומר תורה ומצוות לליל הסדר / אכילת בשר גלאט / להשאיר מכשיר פקסמיליה פועל בשבת - הרב אפרים גרינבלט מח
- סימן כו. בדברי מהר"י משאש לפטור מעירובי חצירות / היתר מהנ"ל לגילוי ראש בנשים נשואות - הרב שלום משאש מט
- סימן כז. בדין עירובי חצרות - הרב יוסף שרביט נ
- סימן כח. שתיית מים בעת התקופה - הרב שמואל אליעזר שטרן נב

סימן מג. בענין הנ"ל - הרב יהודה הרצל הנקין צו

סימן מד. בענין הנ"ל - הרב יעקב דהאן קד

סימן מה. עוד בענין הנ"ל / הדלקת נרות כשנורות חשמל דולקים /
מנין הנרות שתדליק האשה - הרב אברהם דורי קט

סימן מו. אם צריכה לברך כשטובלת שנית מפני שלא גזרה
הציפורן - הרב יצחק רצאבי קיא

סימן מז. חציצה בין השיניים לטבילה - הרב יוסף שרביט קיב

סימן מח. שינוי ממונהג אבות - הרב יצחק יוסף קיד

סימן מט. בענין הנ"ל - הרב אברהם יוסף קיד

סימן נ. מחילה בכיבוד אב ובכיבוד אשת האב / תוקף תקנות חז"ל
על קהילות שקדמו להם - הרב צבי שכטר קטז

סימן נא. ת"ח שהפקיר באחרים האם צריכים לכבדו - הרב יהודה
הרצל הנקין קטז

סימן נב. היחס לת"ח המבזה ת"ח אחרים מחמת עניני השקפה -
הרב שלמה אבינר קכה

סימן נג. בזיון בהפיכת ספר מודפס / ספרים הפוכים בעדימות
ספרים שמוחזקים לאיחסון - הרב ישראל פסח פיינהנדלר קכז

סימן נד. שיטת הגר"ד סולובייצ'יק בענין לימוד הט"ז ובענין מציצה
במילה / טעם ההיתר לעשות מציצה בשבת / ספר 'נפש
הרב' - הרב צבי שכטר קכט

סימן נה. גיור ללא קיום מצוות - הרב חיים אמסלם קל

סימן נו. אם גר שנתגייר צריך להטביל כליו / לגור בארץ מצרים
לאחר שמלך ישראל כבש אותה - הרב ישראל פסח
פיינהנדלר קלא

סימן נז. באיזה צד לשים המזוזה בפתח לחדר ארונות - הרב אפרים
גריןבלט קלב

סימן נח. האם חייב להעמיד מזוזה במקום שיגנובה עכו"ם -
הרב מנשה קליין קלג

סימן נט. דעת הרמב"ם בענין הקמיעות והשמות הקדושים -
הרב חיים רפופורט קלה

סימן ס. בענין איסור הישיבה בארץ מצרים - הרב יצחק רצאבי קמב

אבן העזר

סימן סא. נישואי גיורת לכהן כשנתגיירה בפחותה מבת ג' שנים -
הרב אפרים גרינבלט קמט

סימן סב. שמיעת זמר אשה - הרב אברהם יוסף קנ

סימן סג. בענין פריעת ראש הנשים ודין פאה נכרית - הרב יוסף
שרביט קנא

סימן סד. גילוי ראש באשה - הרב משה מלכה קנב

סימן סה. עוד בענין גילוי ראש באשה / עירובי חצרות - הרב משה
מלכה קנד

סימן סו. גילוי ראש באשה / עירובי חצרות - הרב שלמה דיין קנו

סימן סז. שיש להקפיד מאד על מחיצה לצניעות - הרב יצחק רצאבי קנז

סימן סח. במנהג שהבת שהגיעה למצוות דורשת בביהכ"נ -
הרב עזרא בצרי קס

סימן סט. בענין הנ"ל - הרב שלמה אבינר קסב

סימן ע. בענין הנ"ל - הרב אשר חנניה קסג

סימן עא. בענין 'אם היה לבה נאה' האמור בהשקאת סוטה -
הרב חיים רפופורט קסה

סימן עב. דעת הבן איש חי בהזו"ל לנשים - הרב חיים רפופורט קסז

סימן עג. נוסח הקידושין 'בטבעת זו' - הרב אברהם שפירא קסט

סימן עד.	בענין הנ"ל - הרב אפרים גרינבלט	קע
סימן עה.	גדר שיעבוד האשה לאישות - הרב חיים רפפורט	קעא
סימן עו.	אודות ר' שאול ליברמן / יבם שאינו רוצה לחלוץ / בהיתר פילגש - הרב מאיר מאוז	קעה
סימן עז.	ביאור דברי הטור אבן העזר סימן קעג / ספר מלחמות ה' לרלב"ג - הרב מאיר מאוז	קעז

חושן משפט

סימן עח.	טעם פסול נשים לעדות ותרגום ארטסקרול בענין זה - הרב חיים רפפורט	קפא
סימן עט.	שימוש בספר וכיו"ב שנשלח אליו שלא בידיעתו - הרב יצחק רצאבי	קפג
סימן פ.	שימוש בכלי תקשורת אחרי שביקש מהחברה לגתקו - הרב אפרים גרינבלט	קפה
סימן פא.	חבלה בעשיית חור באוזן לעגילים - הרב אפרים גרינבלט	קפו

דרכי פסיקת הלכה

סימן פב.	החילוק בין אשכנזים לספרדים בענין קבלת פסקי הש"ע בא"י - הרב יצחק יוסף	קפט
סימן פג.	בענין הנ"ל - הרב אברהם יוסף	קצ
סימן פד.	דעת האשכנזים לגבי 'קמא קמא בטיל' במנהגים - הרב יצחק יוסף	קצא
סימן פה.	דרך הכרעת ההלכה בסלוגתא שבין הפוסקים האחרונים - הרב יצחק רצאבי	קצא
סימן פו.	כתיבת הלכות באנגלית - הרב מנשה קליין	קצו

סימן פז.	שילוב הרגש בהלכה במשנתו של הגרש"ז אויערבאך - הרב נחום סטפנסקי	ר
סימן פח.	סמכות הספר 'מעין אומר' - הרב אברהם יוסף	רב
סימן פט.	חובת התייחסות בכבוד לחכמים ולדעותיהם במקום מחלוקת - הרב מנחם חכם	רג

דת ומדינה

סימן צ.	לבחור מועמד לממשלה שודאי יעשה דברים נגד התורה - הרב מנשה קליין	רז
סימן צא.	המשתתף בבחירות אם הוא נכנס באחריות על מעשה הנבחר - הרב מנשה קליין	רח
סימן צב.	הליכה לערכאות במדינותינו - הרב מנשה קליין	רט
סימן צג.	דרך הלימוד במסירת שיעור הלכה / מוטב יהיו שוגגין / סוכן סמוי השתול ע"י המשטרה אצל מפיצי סמים אין דינו כמוסר - הרב משה מלכה	רי
סימן צד.	עוד בענין סוכן סמוי השתול ע"י המשטרה אצל מפיצי סמים - הרב משה מלכה	ריא
סימן צה.	מסירת סוחרי סמים למשטרה / כניסה בשבת לבית הגורמת הדלקת נורת-סימון / פתיחת דלת בשבת ע"י כרטיס מגנטי - הרב אפרים גרינבלט	ריד
סימן צו.	עוד בענין מסירת סוחרי סמים למשטרה / לעבוד בחנות המוכרת טריפות - הרב אפרים גרינבלט	רטו
סימן צז.	שיטת הרמב"ם במציאות השדים / בענין פינוי ישובים - הרב שלמה אבינר	רטז
סימן צח.	"גדולי עולם" / השקפת התורה על בית סוהר - הרב שלמה אבינר	ריז
סימן צט.	קיום התורה במדינת ישראל - הרב חיים רפפורט	ריח

תיקון סופרים

- סימן ק. תרגום המלה "אעקתאד" - הרב יוסף קאפח. רכג
- סימן קא. עוד בענין הנ"ל - הרב יצחק שילת. רכד
- סימן קב. ביאור התוספתא 'ומלמדנו תורה' / ניקוד תיבת 'אבן' בשם הראב"ע - הרב מאיר מאזוז. רכז
- סימן קג. ניקוד תיבת 'עושה' - הרב מאיר מאזוז. רכו
- סימן קד. ביאור המשנה 'שואל מפני הכבוד' - הרב מאיר מאזוז. רכז
- סימן קה. צורת ביטוי שם אדנות / מנהג תונים בבית האבל בשבת / ביאור הדרשה 'והנה טוב מאד - זה המות' - הרב מאיר מאזוז. רכח
- סימן קו. הגירסא במסכת סופרים בענין קידוש לבנה - הרב מאיר מאזוז. רל
- סימן קז. נוסח ברכת המינים - הרב מאיר מאזוז. רל
- סימן קח. משמעות הלשון 'אדון עולם' - הרב מאיר מאזוז. רלא
- סימן קט. הגירסא והפירוש בחרוז 'וכל נוצר יורה גדולתו' - הרב מאיר מאזוז. רלב
- סימן קי. ביאור השאלה 'מה נשתנה' - הרב מאיר מאזוז. רלג
- סימן קיא. מקור המדרש 'אליו ולא למדותיו' - הרב מאיר מאזוז. רלד
- סימן קיב. כוונת הרמב"ן באומרו 'למתחיל פרק אין עומדין' - הרב מאיר מאזוז. רלד
- סימן קיג. ביאור לשון הרמב"ן 'אֶסְפוּ רובן על עמון' - הרב מאיר מאזוז. רלז

- סימן קיד. לשון הרמב"ן על ספרי היוונים / הציצית של שלמה מולכו / ה' או השם / דעת הרמב"ם אודות קידוש השם במקום שאין חיוב / 'בית-אל' קודש או חול / מדרש הסותר טעמי המקרא / אכילת קטניות לאשכנזים בארץ ישראל / רבנים דוקטורים / אודות ר"א בן אמוזג - הרב מאיר מאזוז. רלז
- סימן קטו. ביאור החרוז 'ובתקופת טבת אותו נרתח' / האם יש לאומות תועלת מעבודת כוכבים ומזלות - הרב יעקב קאפיל שווארץ. רמ
- סימן קטז. סילוק הבחירה בצדיק / מהו 'ספר המדע' שבלשון הרמב"ן - הרב יעקב קאפיל שווארץ. רמב
- סימן קיז. במעלת מלאך, אדם ובהמה - הרב יעקב קאפיל שווארץ. רמד
- סימן קיח. משמעות הלשון 'רקחות וטבחות' כלפי חכמות חיצוניות - הרב חיים רפופורט. רמה
- סימן קיט. הלשון 'מנהג ותיקון' באגרת הקודש לבעל התניא - הרב חיים רפופורט. רמז
- סימן קכ. מעלת נבואתו של אדם הראשון - הרב שלמה אבינר. רמח
- סימן קכא. דברי הטור בענין יעקב אבינו - הרב שלמה אבינר. רמט
- סימן קכב. ביאור לשון הרמב"ם בהקדמתו למשנה - הרב יצחק שילת. רנ
- סימן קכג. משמעות הביטוי 'בית דין מו"ש' / צורת ציון יום ספירת העומר באגרת - הרב שמואל אשכנזי. רנא
- סימן קכד. מקורות למאמר 'המאבד עצמו לדעת אין לו חלק לעולם הבא' - הרב שמואל אשכנזי. רנג

ענינים שונים

- סימן קכה. ביקור בספרד בזמן הזה - הרב מרדכי אליהו. רנט
- סימן קכו. החרם נגד ספרד - הרב אברהם שפירא. רס

- סימן קכו. כיצד דרשו חז"ל את אישי התנ"ך לגנאי ולא חששו לאיסור לשון הרע - הרב חיים דוד הלוי רס
- סימן קכח. בן נח המקיים ז' מצוות מהכרע הדעת / מחלוקת הראשונים במשמעות 'אסמכתא' - הרב מנשה קליין רסא
- סימן קכט. עבירות החמורות משפיכות דמים / מחיקת שם ה' במחשב / מחלת נפש הדוחקתו לעשן שבת - הרב מנחם חכם רסד
- סימן קל. דעת האדמו"ר מקלויזנבורג בענין היחס לגויים - הרב חיים רפפורט רעז
- סימן קלא. אמונות הכרחיות - הרב חיים רפפורט רפא
- סימן קלב. בענין כופר בשוגג - הרב חיים רפפורט רפג
- סימן קלג. הסובר בעיקרי האמונה כשיטה דחויה, האם הוא אפיקורוס - הרב מאיר מאזוז רפח
- סימן קלד. הגאון רבי משולם ראטה / יחסו של הריטב"א להסברו של הרמב"ם מדוע נקרא לשוננו לשה"ק - הרב מאיר מאזוז רפט
- סימן קלה. טענת זיוף בספר תורה המיוחס להר"ן - הרב מאיר מאזוז רצא
- סימן קלו. להחזיק באמת כפי דעתו כנגד רבים - הרב מאיר מאזוז רצב
- סימן קלז. הקרע בעם - הרב מאיר מאזוז רצב
- סימן קלח. רדיפת תנועת 'יחד' / אי-דיוקים בציטוט פסוקים ע"י הראשונים - הרב מאיר מאזוז רצג
- סימן קלט. שמיעת מוסיקה של וגנר - הרב מאיר מאזוז רצד
- סימן קמ. טיבו של דוד קאזיס / ביאור החתימה 'נאמ"ן' / טהרת שיריהם של משוררי ספרד / הריגת כינים בזמן הזה בשבת - הרב מאיר מאזוז רצד
- סימן קמא. האם היה לרמב"ן בן בשם שלמה / בענין ר"מ קונין / ספרי קלמן שולמן / משמעות לשון 'משכיל' / הגהת הרש"ש על גלגול נשמות / ענינים נוספים - הרב מאיר מאזוז רצו
- סימן קמב. אודות ר"מ קונין / נפקא מינה להלכה בענין ענני כבוד / לדבר בעניני אמונה / פירוש הרשב"ם על 'ויהי ערב ויהי בוקר' / רבי יששכר הדאד / ביטוי האות צ' בימי הביניים / בגנות הפוליטיקה / ישיבת רבנו יצחק אלחנן / פסיק רישיה בפתחת המקור בשבת / מסורת עופות כשרים / העלאת עצמות גדולי ישראל לארץ ישראל / ר"א בן אמוזג / הערות בעל צפנת פענח על שירי ריה"ל / נוסח מצבתו של היש"ר מקנדיא / צירוף הדעה שאין בחשמל איסור תורה - הרב מאיר מאזוז שג
- סימן קמג. ספרי הגר"ד סולובייצ'יק / דקדוק לשון 'עשרת הדברות' ו'תורה' / הדלקת נר שבת כשיש תאורה חשמלית - הרב מאיר מאזוז שי
- סימן קמד. ניקוד תיבת ה'מדברים' / ייחוס צואת הרמב"ם / ספר 'איוב כמות שהוא' / יו"ט של גלויות הלכה למשה מסיני ועוד - הרב מאיר מאזוז שיא
- סימן קמה. שיטת ר"א בן הרמב"ם על הזוגות ועוד / שיעור הכוית בתימן / לכנות 'רב' למי שאינו רב - הרב יצחק רצאבי שיד
- סימן קמו. עשה דוחה לא תעשה - רשות או חובה - הרב יצחק הערשקאוויטש שטז
- סימן קמז. כוונת דברי החתם סופר בענין "ניטל" - הרב יוסף ליברמן שיז
- סימן קמח. בענין "ניטל" - הרב שמואל אשכנזי שיח
- סימן קמט. עוד בענין "ניטל" - הרב שמואל אשכנזי שיט
- סימן קנ. ברכה לרגל הכנסי לעול מצוות - לאב ולבן / התורה ומצוותיה - סוד הפלא ההיסטורי של קיום עם ישראל - הרב מנחם מענדל שניאורסאהן שכא
- סימן קנא. זכרונות ילדות - הרב צבי שכטר שכב
- סימן קנב. אגרת שלום - הרב צבי שכטר שכז

- סימן קכו. כיצד דרשו חז"ל את אישי התנ"ך לגנאי ולא חששו לאיסור לשון הרע - הרב חיים דוד הלוי רס
- סימן קכח. בן נח המקיים ז' מצוות מהכרע הדעת / מחלוקת הראשונים במשמעות 'אסמכתא' - הרב מנשה קליין רסא
- סימן קכט. עבירות החמורות משפיכות דמים / מחיקת שם ה' במחשב / מחלת נפש הדוחקתו לעשן שבת - הרב מנחם חכם רסד
- סימן קל. דעת האדמו"ר מקלויזנבורג בענין היחס לגויים - הרב חיים רפפורט רעז
- סימן קלא. אמונות הכרחיות - הרב חיים רפפורט רפא
- סימן קלב. בענין כופר בשוגג - הרב חיים רפפורט רפג
- סימן קלג. הסובר בעיקרי האמונה כשיטה דחויה, האם הוא אפיקורוס - הרב מאיר מאזוז רפח
- סימן קלד. הגאון רבי משולם ראטה / יחסו של הריטב"א להסברו של הרמב"ם מדוע נקרא לשוננו לשה"ק - הרב מאיר מאזוז רפט
- סימן קלה. טענת זיוף בספר תורה המיוחס להר"ן - הרב מאיר מאזוז רצא
- סימן קלו. להחזיק באמת כפי דעתו כנגד רבים - הרב מאיר מאזוז רצב
- סימן קלז. הקרע בעם - הרב מאיר מאזוז רצב
- סימן קלח. רדיפת תנועת 'יחד' / אי-דיוקים בציטוט פסוקים ע"י הראשונים - הרב מאיר מאזוז רצג
- סימן קלט. שמיעת מוסיקה של וגנר - הרב מאיר מאזוז רצד
- סימן קמ. טיבו של דוד קאזיס / ביאור החתימה 'נאמ"ן' / טהרת שיריהם של משוררי ספרד / הריגת כינים בזמן הזה בשבת - הרב מאיר מאזוז רצד

על ספרים וסופרים

- סימן קנ. האם מסדרי התלמוד בבלי ראו את התוספתא - הרב מאיר מאוזן שלא
- סימן קנד. בדברי ר"א בן הרמב"ם שהכמים נתנו טעם לתקנותיהם לפי דעת השומעים - הרב חיים רפפורט שלא
- סימן קנה. יחוסו של 'הלכות הירושלמי' לרמב"ם - פרופ' יעקב לוינגר שלג
- סימן קנו. מהימנות ספר האשכול מהדורת רצ"ב אויערבך - הרב יצחק רצאבי שלד
- סימן קנז. זיוף דעת הגרש"י זיון ביחס למדינת ישראל בספר 'המועדים בהלכה' באנגלית - הרב חיים רפפורט שלה
- סימן קנת. אודות ר' שאול ליברמן / השקפת הגר"מ גיפטר - הרב צבי שכטר שמא
- סימן קנט. אודות הגאון רבי יחיאל יעקב וויינברג - הרב צבי שכטר שמב
- סימן קס. הערות על 'כתבי הגאון רבי יחיאל יעקב וויינברג' - הרב מאיר מאוזן שמג
- סימן קסא. בענין ספר שער המלך - הרב שמואל אשכנזי שדמ
- סימן קסב. בענין ספר רמתים צופים - הרב שמואל אשכנזי שמה
- סימן קסג. אודות ספר ציוני / ר"מ קונין / ר' שלמה יהודה רפאפורט (שי"ר) - הרב מרדכי שפיעלמאן שמוז
- סימן קסד. אודות ספרי הרב יקותיאל יהודה גרינוואלד - הרב בן ציון יאקאבאוויטש שמח
- סימן קסה. שיטת ההתבדלות של רבני הונגריה - הרב בן ציון יאקאבאוויטש שמט
- סימן קסו. אודות הרב מאיר פערלס - הרב בן ציון יאקאבאוויטש שנא

- סימן קסז. לעסוק בתורת רבני קהילות שטאטוסקוו / עוד בענין הרב מאיר פערלס - הרב דוב בער שווארץ שנג
- סימן קסח. אודות הרב שלמה צבי שיק - הרב בן ציון יאקאבאוויטש שנד
- מכתבים מאת ר' יונה עמנואל זצ"ל שנו
- נספח: בענין לימוד מדעים - מכתב הנצי"ב שע
- רשימת שמות ותארים שעב

דבר אל הקורא

משחר טל ילדותי נמשכתי אחר חכמים וסופרים, ושלחתי אליהם שאלות שונות בעניני הלכה, ביאורים בלשונות חז"ל, ראשונים ואחרונים, הסטוריה, דקדוק, וענינים שונים נוספים, שנדרשתי עבורם לרב שיכול להאיר עיני בהם. עתה, לאחר למעלה משלשים שנה של התכתבות, אני מוציא לאור בעזרת השי"ת כרך של אגרות ומכתבים שזכיתי לקבל משולחן מלכים — מאן מלכי רבנן, וסבורני שיש בהם ענין ותועלת ללומדי תורה ואוהבי חכמה.

יש מהתשובות שקיבלתי שנדפסו כבר בתוך ספרי מחבריהם. במקרים הללו הדפסתי את הנוסח הנדפס, כיון שזו משנה אחרונה. היו מכתבים שקיבלתי אותם כמכתב אחד הכולל כמה תשובות לשאלות שונות, ובספרי המחבר נדפסה כל אחת מהתשובות בסימן בפני עצמו. היו גם מקרים שחלקים מהמכתב — כגון הפתיחה והסיום — נשמטו מספרי המחברים, ובספר זה החזרתי אותם למקומם המקורי. עוד אציין, שלכל מחבר דרך וסגנון משלו לגבי אופן הפיסוק, ציון מקורות, וכיוצא באלו העניינים, ונאים הדברים כפי שיצאו מפי אומדם. בשל כך לא קבעתי שיטה מסוימת בדברים אלו והשארתיים בסגנון המחבר. כמו כן, חלק מהתשובות שקיבלתי היו כתובות על הגליון שעליו כתבתי השאלה, ולכן אין בהם פתיחה וחותימה.

במקרים מסוימים היו איזה דברים אישיים בתוך המכתבים, או שנזכרו בהם פרטים שאין בהם ענין לציבור הרחב (בדרך כלל בסוף המכתבים), ולכן דלגתי עליהם (לפעמים בלי לציין), כדרך שנהגו המחברים כשפרסמו את מכתביהם אלי בספריהם. כשהרגשתי בטעות בולטת בתוך המכתבים כגון פליטת הקולמוס או טעות סופר, תיקנתי אותה אפילו במקום שכבר נדפס בנוסח המוטעה, וגם תיקנתי והוספתי מעט מדאי מקומות זעיר פה זעיר שם. פעמים גם תיקנתי ציטוטים ע"פ המקור, אך לא בדקתי את כולם.

באיזה מקומות הצגתי את נוסח מכתב השאלה שכתבתי, כדי שעל ידו תובן תשובת הרב המשיב. בנוסח שאלות אלו עשיתי מעט תיקונים ושינויים לשוניים כדי להתאימן לדפוס, גם כאשר כבר נדפסו במקום אחר.

וזאת למודעי שכל ההערות בשולי הגליון הן מאתי, מלבד אלו שצוין בהן במפורש שזו הערת המחבר.

אזרח חיים

כפי שיראה הקורא, פעמים שלחתי שאלה אחת לכמה רבנים, ודברי תורה כפטיש יפוצץ סלע מתחלקים לכמה טעמים.

האמת אגיד, שאחזתני בושה בראותי התארים שכתבו אלי כמה רבנים בפתיחת מכתביהם, שכלל אינם הולמים אותי, וחשבתי שמן הראוי היה להשמיט אותם מהספר הנוכחי. אך היות שכמה מהם כבר הופיעו בדפוס בספרי מחבריהם, החלטתי להשאיר הכל בצורתו המקורית, ואדרבה מהם ישפוט הקורא שדברו חכמים בלשון גוזמא והפלגה, ואין ללמוד כלום מתארים כאלה.

♦

כאן המקום להודות ולהוקיר לאותם תלמידי חכמים, אשר כמה מהם שבקו חיים לכל חי, שתורמו מזמנם היקר להשיב לי אפילו על שאלות פשוטות.

הודאה מיוחדת לידידי הרה"ג ר' חיים רפופורט שליט"א שערך אלי תשובות ארוכות מעל ומעבר למה שיכולתי לצפות. תורתו מעידה עליו כמה רב גובריה בבקאות ובסברא ישרה, כפי שיראה המעיין.

הספר הזה נתברך במכתבים רבים מאת גאון עוזנו רבי מאיר מאזוז שליט"א. תחילת התכתבותי אתו היתה לפני כשלושים שנה, זמן רב לפני שיצא טבעו מקצה העולם ועד קצהו, ומיד נוכחתי לדעת כי הוא אחד ומיוחד בין גדולי התורה בדורנו, וגם בדורות שלפנינו. וזה חלקי מכל עמלי, שאנשים רבים, דוברי אנגלית, זכו להכירו בפעם הראשונה באמצעות מאמרים שפרסמתי בשפת המדינה.

קובע ברכה לעצמו מכון 'עלה זית', וידידי הרה"ג הלל שמעון שימאנאוויטש שליט"א העומד בראשו, שהיו לי לעזר בהכנת המכתבים לדפוס, וכן בתרגום שני מכתבים מאנגלית ללשון הקודש.

♦

יהא רעוא מן שמיא שיתקבל הספר ברצון קמי מלכיא מאן מלכי רבנן, ישוטטו רבים ותרבה הדעת, והיה זה שכרי.

מלך שפירא

הרב חיים רפפורט

סימן עח

טעם פסול נשים לעדות ותרגום ארטסקרול בענין זה

ב"ה. יב תמוז ה'תשע"ח

לכ' ידידי החכם ר' מלך שליט"א

אחדשה"ט

בקשר למ"ש כבודו היום בדבר תרגום ארטסקרול ל'ספר החינוך' בענין נשים, הנה יצויין בספר החינוך מצוה לו שכתב שמצוה זו (איסור עדות שקר) "נוהגת בכל מקום ובכל זמן בזכרים אבל לא בנקבות, שאין הנשים בתורת עדות, שהעדויות צריך כיוון וישוב הדעת הרבה". ובמצוה קכב כתב "ונוהגת בכל מקום ובכל זמן בזכרים אבל לא בנשים, שאין הנשים בתורת עדות לקלות דעתן" (עיין שבת לג, ב וקידושין פ, ב).

ובביאור ארטסקרול הסייעו דברי החינוך בשני המקומות הנזכרים לכוונה אחרת, כאילו אין זה ענין לעניות דעת הנשים, וכל ישר יראה שסילפו את הדברים כדי למצוא חן בעיני ההמון.

וכוונת החינוך במ"ש "שאין הנשים בתורת עדות לקלות דעתן" מבוארת וגם ילמד עליו רעו, מ"ש החינוך במצוה תיט (ת"ת): "צו חכמים שלא ילמד אדם לבתו תורה, לפי שדעת הנשים קלה, ומוציאין דברי תורה לדברי הבאי בעניות דעתן", ומקורו בדברי הרמב"ם (הל' תלמוד תורה פ"א ה"ג) "צו חכמים שלא ילמד אדם את בתו תורה, מפני שרוב הנשים אין דעתן מכוונת להתלמד והן מוציאות ד"ת לדברי הבאי לפי עניות דעתן". הרי שהלשון "דעת הנשים קלה" בספר החינוך משמעו ש"אין דעתן מכוונת להתלמד" מפני עניות דעתן, ומזה מובן דמ"ש "שאין הנשים בתורת עדות לקלות דעתן" פירושו כעין זה וכיו"ב.

וראה גם לשון הרמ"א (יו"ד סי' קכז ס"ג): "בספק שמא אין כאן איסור, כגון שצריכה לברר דגים טמאים מטהורים או איסור שיש בו צדדים להקל אין אשה נאמנת, דאשה דעתה קלה להקל".¹

1. הערת הרב רפפורט: וראה שו"ת חתם סופר יו"ד סי' קנה "כי נשים דעתן קלות ודוחות בפן ראולי

ותמיהני על מחברי ארטסקרול המתפארים בזה שאינם מסלפים את התורה מפני רוח הזמן, וכאן נקטו בפירוש שאינו תואם את הכתוב בספר, והטעם כנראה, מפני רוח התקופה ויסוד השוויון המקובל בארצות המערב האידנא.

ובטעם פסול נשים לעדות מצינו כמה שיטות, אבל יש להעיר שעל הכתוב (בראשית יח, טו) וְתַכְּחַשׁ שָׁרָה לֵאמֹר לֹא צָחַקְתִּי כִּי יֵרָאֶה וַיֹּאמֶר לֹא כִּי צָחַקְתָּ, איתא ביל"ש (רמז פב) "ותכחש שרה לאמר, מכאן שהנשים פסולות לעדות". ובחזקוני עה"כ שם: "מכאן שהנשים פסולות לעדות לפי שמכחנ[ן]שות מפני היראה". (וראה במצויין בשולי גליון היל"ש במהדורת מוסד הרב קוק.) ויש להאריך בזה. וכעת אקצר.

בכבוד רב ובברכה מרובה

חיים רפופורט

נ.ב. עוד ביאורים בטעם פסול נשים לעדות:

(א) בספר אמרי בינה (לר' יוסף חיים, חקרי לב סי' יד): "פיסול הנשים לעדות, לאו משום חסרון נאמנות, ולא משום דחשידי להעיד שקר ח"ו, אלא כך גזרה תורה, כדי שלא יולד מזה תועבה בענין ניאוף... וכל תערובת נשים עם האנשים יולד מזה חטא של ניאוף, ולכן פסלה התורה את הנשים לעדות, כדי שלא יהיה להם לנשים תערובת עם האנשים, וכל מה דאפשר לנו להרחיקם, מרחקינן להו".

(ב) שם: "עוד יש טעם לומר בעבור כבודה נפסלה מן העדות, יען כי רוב העדויות צריך שיתקבלו בב"ד, ויעמדו העדים לפני ב"ד להעיד, ועמידת האשה בב"ד הוי זילותא גדולה לגבי דידה".

(ג) בספר חיי שלמה להרה"ק ר' שלמה חיים מסדיגורה (מכון שפתי צדיקים, ירושלים חס"י) עמ' רמט-נ: "הטעם שהאשה פסולה לעדות (שבועות ל, א) הוא, כי כשם שהמלך לא מעיד ולא מעידים אותו (סנהדרין נח, א), כך היא משום שכבודה בת מלך פנימה. לא נפסלו הנשים לעדות משום שנחשדו ח"ו שתשקרנה, אלא זהו סייג לצניעות, בכדי שלא תשתתפנה בדברים שבחוץ, כמו שאמרו שכתבי הקודש מטמאין, ומה יותר קדוש ומה יותר טהור מכתבי הקודש, אלא עשו סייג, כמו"כ בנידון דידן".

להתיר איסור כרת. וראה ביאור הלכה להמשנ"ב סי' תקכט ד"ה ואל יצמצם ש"הרבה סיבות יש שגורמים להנהגה רעה הזו [שאנשים מכלים ממנו על מותרות וכו']. והסיבה הגדולה שבכולן הוא ע"י הנשים שדעתן קלות ואינן רואות הנולד".

(ד) בספר טל לישראל (עמ' 209) להרב טוביה טביומי ז"ל מצאתי ביאור מעניין בטעם פסול נשים לעדות, וז"ל:

"האשה פסולה לעדות" - אבל אין זאת אומרת כי פקפקה התורה בנאמנותה וחשדה אותה למשקרת. לא ולא! רק הנימוק הוא אחר, לגמרי אחר. העדאת עדים על פי דין התורה, צריכה להתבסס על ידיעה ודאית ברורה גמורה, נעלית מעל כל צד דמיון השערה ואומדנא. לטעם הזה פסלה התורה גם עד אחד לעדות, ביען כי עד אחד עלול להעיד על סמך "בדדמי" (ראה בנתיבות המשפט ל"א, ובחידושי הארכתי בזה); וגם נוגע פסול ביען כי נגיעתו תוכל להעבירו על דעתו, לסבור כי ראה מה שלכו נוטה לראות. וכאשר אמרנו שהנשים בטבען עלולות ליפול תחת השפעת כח הדמיון החזק עליהם, ובהיות זה דרכה של תורה לעשות חוקותיה לכוללים קבועים ומוצקים עד שפסלה גם את משה ואהרן לעדות במקרה שהם נוגעים בעדות, וכמליצת חז"ל השגורה בפיהם; "יאמרו כל הסריקין אסורין וסריקי ביתוס מותרין" - בכך אחת גזרה התורה שהנשים פסולות לעדות. עכ"ל.

ועצ"ע.

הרב יצחק רצאבי

סימן עט

שימוש בספר וכיו"ב שנשלח אליו שלא בידיעתו²

קיבלתי ספר מאיש בעיר אחרת, ספר שלא ביקשתי ואינני רוצה לקנותו. ברור שאינני מחויב לשלוח אליו הכסף מחירו, או אפילו להחזיר לו את הספר עד שהוא ישלח לי דמי המשלוח, אבל שאלתי היא האם עכ"פ מותר לי לעיין בספר.

מלך שפירא

תשובה: עניין זה מצוי הרבה בזמנינו שאנשי מוסדות ומחברי ספרים ומדפיסיהם שולחים זאת וכיוצא בזאת עבור תרומה או תמורה. ויש אנשים ששולחים שאלה בכתב לרב ומצרפים מעטפה ו"בול" עבור משלוח התשובה. ופשוט הדבר להיתרא

2. נדפס בשו"ת עולת יצחק, חלק ב סימן רנה.